

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 oktober 2022

Mål nr

Ö 7785-21

PARTER

Klagande

PJG

Motpart

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Ersättning till offentlig försvarare

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2021-12-16 i mål B 6520-21

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut och bestämmer att PJG ska få ersättning av allmänna medel med 4 008 kr, varav 3 206 kr för arbete och 802 kr för mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

PJG har yrkat att Högsta domstolen ska tillerkänna henne den ersättning för arbete som hon har begärt i hovrätten.

Justitiekanslern har angett att frågan överlämnas till Högsta domstolen.

SKÄL**Bakgrund**

1. Tingsrätten förordnade PJG till offentlig försvarare för en tilltalad i ett brottmål. Av handlingarna framgick att den tilltalade förnekade brottet. PJG lyckades inte komma i kontakt med honom under tingsrättens handläggning. Den tilltalade inställde sig inte heller till huvudförhandlingen. Tingsrätten avgjorde målet i hans frånvaro och dömde honom för bedrägeri, vid fyra tillfällen, till villkorlig dom.
2. PJG försökte därefter komma i kontakt med den tilltalade för att klarlägga om han ville överklaga domen eller inte. Hon lyckades inte få någon kontakt medan överklagandefristen löpte. PJG överklagade domen den sista dagen under fristen.
3. PJG meddelade sedan hovrätten att hon inte hade haft någon kontakt med den tilltalade inför överklagandet. Domstolen förelade henne att lämna in en fullmakt som visade att hon var ombud för honom.

4. Efter en tid fick PJG kontakt med den tilltalade, som då uppgav att han inte ville överklaga. PJG återkallade överklagandet och begärde ersättning av allmänna medel för 2,25 timmars arbete.

5. Hovrätten har skrivit av målet från vidare handläggning och avslagit PJGs yrkande om ersättning. Som skäl har hovrätten angett att hon inte hade haft den tilltalades uppdrag att överklaga domen och att hon därför inte har rätt till ersättning av allmänna medel.

Frågan i Högsta domstolen

6. Frågan i Högsta domstolen är om, och i så fall under vilka förutsättningar, en offentlig försvarare har rätt till ersättning av allmänna medel för arbete när försvararen har överklagat ett avgörande utan uppdrag och fullmakt från den tilltalade.

Rättsliga utgångspunkter

7. En offentlig försvarare har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för det arbete som uppdraget har krävt. Uppdraget att vara offentlig försvarare innebär att försvararen med nit och omsorg ska ta tillvara den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning. Den offentliga försvararen måste inte som andra försvarare ge in en skriftlig fullmakt som styrker behörigheten annat än om rätten anser att det behövs. (Se 21 kap. 2, 7 och 10 §§ rättegångsbalken.)

8. En offentlig försvarare får under handläggningen i viss utsträckning självständigt göra framställningar och vidta åtgärder som krävs för att ta tillvara den misstänktes rätt. Om målet överklagas ingår i uppdraget att biträda den tilltalade i högre rätt. (Se 21 kap. 8 §.)

9. Den offentliga försvararen får emellertid som huvudregel inte utan bemyndigande av den tilltalade självständigt fullfölja talan mot dom eller

beslut (se NJA II 1943 s. 286 och NJA 1973 s. 385). Den tilltalade måste alltså ge den offentliga försvararen ett uppdrag att överklaga.

10. I ett uppdrag som offentlig försvarare ingår, som en del i den långtgående skyldigheten att bevaka den tilltalades intressen, att reda ut om den tilltalade vill överklaga ett avgörande eller inte. Går det inte att nå den tilltalade kan ett överklagande utan uppdrag från den tilltalade innan fristen löper ut vara en åtgärd som är nödvändig för att skydda den tilltalade mot den rättsförlust som inträffar om rätten att överklaga förfaller. Ett sådant överklagande sker alltså typiskt sett i den tilltalades intresse.

11. Av rättspraxis framgår att den offentliga försvararen har rätt till skälig ersättning för det arbete som han eller hon vidtar i samband med ett sådant överklagande, om försvararen har haft fog att räkna med att den tilltalade önskade överklaga och därför skulle komma att utfärda en fullmakt till försvararen (se NJA 1979 s. 251 där rätt till ersättning ansågs föreligga; jfr även NJA 1973 s. 385 och NJA 1980 s. 587 där det inte ansågs föreligga skäl att tillerkänna försvararen ersättning). I linje med detta ligger att den offentliga försvararen måste ha vidtagit rimliga åtgärder för att få tag på den tilltalade för att klarlägga hans eller hennes inställning till ett överklagande.

12. Av betydelse för bl.a. ersättningen är i dessa fall att den offentliga försvararen redan i överklagandet anger att han eller hon överklagar utan uppdrag. Det står därigenom klart för domstolen att den offentliga försvararen inte är behörig att driva målet i högre rätt och att en fullmakt därför ska begäras in av domstolen. Det är sålunda angeläget att behörighetsfrågan reds ut på ett tidigt stadium av handläggningen. (Jfr prop. 2019/20:189 s. 45.)

Bedömningen i detta fall

13. Mot bakgrund av vad som framgick av förundersökningen visste PJG att den tilltalade hade förnekat brott. Hon lyckades trots flera försök inte

etablera någon kontakt med honom under tingsrättens handläggning. Inte heller under överklagandefristen lyckades hon få kontakt i syfte att få veta om han önskade överklaga tingsrättens fällande dom. Under rådande förhållanden får hon anses ha haft fog att räkna med att den tilltalade önskade överklaga domen och att han skulle ge henne uppdrag och fullmakt att föra hans talan. Det framgick redan av överklagandeskriften att hon i det läget inte uppträdde som ombud för den tilltalade.

14. PJG har därför rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbetet i samband med överklagandet. Hon har begärt ersättning för en timmes arbete med själva överklagandet och med totalt 1,25 timmar för arbete avseende vissa kontakter med hovrätten och den tilltalade. Detta arbete får anses skäligen påkallat för att ta tillvara den tilltalades rätt. PJG ska därför tillerkännas den ersättning hon begärt i hovrätten.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre (referent), Svante O. Johansson, Dag Mattsson och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Sandra Lundgren